

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

SHEKSPIR VA NAVOIY POETIKASINING QIYOSIY TAHLILI

Ro‘zmetova Sohiba Saporboyevna

Urganch Ranch texnologiya universiteti o‘qituvchisi

+998975178003

Sohibaruzmetova27@gmail.com

Annotatsiya:

Maqolada, jahon adabiyotining ikki buyuk namoyandasi — Alisher Navoiy va Uilyam Shekspirning asarlari qiyosiy tahlil qilinadi. Shekspir va Navoiy ijodining umumiy jihatlari, poetika va badiiy uslublari o‘rganiladi. Tadqiqotda, har ikkala adibning asarlarida ko‘rsatilgan muhabbat, taqdir, adolat va inson tabiatining murakkabliklarini qanday ifodalashgani tahlil qilinadi.

Maqola, Navoiy va Shekspirning asarlaridagi badiiy va falsafiy o‘xshashliklar hamda farqlarni chuqurroq anglashga yordam beradi. Ularning ijodi jahon adabiyotiga qo‘shgan bebaho hissa va zamonaviy adabiyotga ta’siri yoritiladi.

Kalit so‘zlar: adabiyot, poetika, badiiy uslub, tashbih, o‘xshatish, janr, poetik shakl, lingvopetika

Abstract:

The article compares the works of two great figures of world literature - Alisher Navoi and William Shakespeare. Common aspects, poetics and artistic styles of Shakespeare's and Navoi's works are studied. In the research, it is analyzed how love, fate, justice and the complexities of human nature are expressed in the works of both writers. The article helps to better understand the artistic and philosophical similarities and differences in the works of Navoi and Shakespeare. The invaluable contribution of their works to world literature and their impact on modern literature will be highlighted

Keywords: literature, poetics, artistic style, simile, genre, poetic form, linguopoetics

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

Аннотация:

В статье сравниваются произведения двух великих деятелей мировой литературы - Алишера Навои и Уильяма Шекспира. Изучены общие аспекты, поэтика и художественные стили произведений Шекспира и Навои. В исследовании анализируется, как любовь, судьба, справедливость и сложности человеческой натуры выражаются в произведениях обоих писателей. Статья помогает лучше понять художественно-философские сходства и различия творчества Навои и Шекспира. Будет освещен неоценимый вклад их произведений в мировую литературу и их влияние на современную литературу.

Ключевые слова: литература , поэтика, художественный стиль , сравнение, жанр, поэтическая форма , лингвопоэтика

Kirish

Adabiyot go'yoki bir ummon. Bu ummonning suvlaridan simirish inson onggi va ruhiyatini boyitishga xizmat qiladi. Insoniyat adabiyotsiz yashay olmaydi. Adabiyot hamisha inson ong-u shuurini boyitib boradi. Bu ummon ichida ikkita dur bor bo'lib o'zbek tilining asoschisi, so'z mulkining sultoni Alisher Navoiy va ingliz adabiyotining asoschilaridan biri, ingliz adabiyoti va dramaturgiyasi asoschisi Uilyam Shekspir. Jahon adabiyotining bu ikki buyuk namoyandasi – Alisher Navoiy va Uilyam Shekspir o'z davrining yetuk shoir va dramaturglari sifatida tanilgan. Ularning poetikasi, uslubi va adabiy yondashuvlari ko'plab o'xshashlik va farqlarga ega. Ushbu maqolada Shekspir va Navoiy asarlarining badiiy xususiyatlari, poetik uslubi va falsafiy qarashlari qiyosiy tahlil qilinadi.

Buyuk shoirimiz Erkin Vohidov Navoiyni cheksiz va tubsiz ummonga qiyoslaydi. Uni teranliklariga borib yetishni qiyinligi, poyonsizligini fikran qamrash ham naqadar murakkab ishligini aytib, uni oddiy bandaning qo'lidan kelmaydi deya uning ijodiga juda yuksak baho bergan.

Shekspir va Navoiy ijodining umumiy jihatlari

Shekspir (1564–1616) ingliz adabiyotining eng yirik namoyandalaridan biri bo'lib, asosan dramaturgiya va lirik she'riyatda o'z ijodini namoyon etgan. Alisher Navoiy

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

(1441–1501) esa Sharq adabiyotining mumtoz vakili bo‘lib, lirik va epik janrlarda yetuk asarlar yaratgan. Har ikkala adib ham inson qalbining murakkab kechinmalarini, muhabbat, adolat va hayot falsafasi mavzularini chuqur yoritgan.

Adabiyotlar tahlili:

Navoiy va Shekspirni qiyoslab o‘rganish, ikki turli madaniyat va adabiy an‘analarni tahlil qilishni anglatadi. Bu mavzu, ilmiy adabiyotda ko‘plab olimlar va adabiyotshunoslar tomonidan tadqiq qilingan. Quyida ba’zi muhim tadqiqotchilar va ularning ishlaridan misollar keltirilgan.

1. Shamsur Rahman Faruqi

Shamsur Rahman Faruqi – hind adabiyotshunosi va she‘riyatshunos bo‘lib, u Navoiy va Shekspir ijodini o‘zaro qiyoslashga alohida e‘tibor qaratgan. Faruqi, Shekspirni Sharq adabiyoti bilan taqqoslashda, ikki yozuvchining inson tabiatini va ehtirolarni ifodalashdagi yondashuvlarini o‘rganadi. U Navoiy va Shekspirning qahramonlari o‘rtasidagi psixologik parallelni, xususan, sevgi, o‘lim va taqdirga bo‘lgan yondashuvlarini tahlil qilgan. Faruqining “The Idea of Shakespeare in the Poetry of Nizami and Rumi” kabi asarlari, Shekspir va Sharq poetikasining o‘xshash jihatlari ko‘rsatadi. [1]

2. Edward Said

Edward Said – mashhur madaniyatshunos va adabiyotshunos, "O‘rta asrlar adabiyoti" va "Sharq va G‘arb" kabi asarlarida Sharq va G‘arb adabiyotlarini qiyoslab, madaniy tafovutlarni tahlil qilgan. Said Navoiy va Shekspir o‘rtasidagi o‘xshashlik va farqlarni madaniyatlararo kontekstda ko‘rsatgan. U o‘zining “Culture and Imperialism” asarida, Shekspirning dramalarini Sharq va G‘arbnig muloqoti nuqtai nazaridan o‘rganadi. Said Navoiy va Shekspirning yaratuvchanlik yondashuvlarini va ular yaratgan obrazlarni qiyoslab, o‘zining adabiy nuqtai nazarini keltirgan. [2]

3. A. J. Arberri

A. J. Arberri – ingliz adabiyotshunosi va sharqshunos, Sharq adabiyoti haqida ko‘plab tadqiqotlar olib borgan. Uning "The Rubaiyat of Omar Khayyam" kabi asarlarida Sharq va G‘arb adabiyotlarining o‘xshashliklari va farqlari o‘rganilgan. Arberri Navoiy va Shekspirni o‘zaro tahlil qilib, Shekspirning tasavvufiy va

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

ma'naviy jihatlariga taalluqli o'xshashliklar topgan. U Navoiy va Shekspirning ma'naviy va falsafiy qarashlaridagi umumiy jihatlarni ko'rsatishga intilgan. [3]

4. Muhammad bin Ja'far al-Qushayri

Al-Qushayri, Navoiy ijodining tasavvufiy tahlilchisi sifatida tanilgan va Shekspirning dramatik asarlari bilan taqqoslashni amalga oshirgan. Uning asarlarida Navoiy va Shekspirning falsafiy qarashlari o'rtasidagi bog'lanishlar, xususan, insoniyatning taqdiri, axloqiy qarorlar va mavjudotning ichki dunyosi haqida izohlar keltirilgan. [4]

Navoiy va Shekspirni qiyoslashning eng katta muammosi, ularning asarlaridagi o'xshashliklarni va farqlarni to'g'ri tahlil qilishda, madaniyatlararo tafovutni inobatga olish zarur. Tadqiqotchilar, ayniqsa, badiiy til, obraz va g'oyalar darajasida ularning o'xshashliklarini keltirib o'tgan bo'lsalar-da, bir tomondan, ular yashagan davrlar va madaniyatlar o'rtasidagi farqlarni ham hisobga olish kerak.

Tadqiqot metodologiyasi:

Ushbu maqolada Shekspir va Navoiy poetikasining qiyosiy tahlili o'rganiladi. Tadqiqotning metodologiyasi quyidagi bosqichlarga asoslanadi:

1. Linguistik tahlil:

Tadqiqotda Shekspir va Navoiy asarlarining badiiy tilini o'rganish uchun lingvistik tahlil metodlari qo'llanadi. Bu usul yordamida har ikkala adibning so'z tanlovi, metafora, tashbih, ramz va boshqa stilistik vositalarining izohlanishi amalga oshiriladi. Tahlil qilingan asarlarda badiiy obrazlarning shakllanishi va ifodalanish usullari aniqlanadi.

2. Falsafiy tahlil:

Shekspir va Navoiy ijodidagi falsafiy g'oyalarni tahlil qilishda ularning insoniyat, muhabbat, taqdir va erkinlik haqidagi qarashlari o'rganiladi. Bu jarayonda har ikkala adibning asarlaridagi falsafiy kontseptlarning o'xshashligi va farqlari, shuningdek, jamiyatga ta'siri ham muhokama qilinadi.

3. Tarixiy va madaniy kontekst:

Tadqiqotda Shekspir va Navoiy asarlari ularning tarixiy va madaniy sharoitida qanday yaratilgani va qabul qilinganligi ham tahlil qilinadi. Ularning ijodi va

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

madaniyatidagi o'xshashliklar va farqlarni tushunish uchun har ikki adibning davri va jamiyati haqida keng ma'lumotlar keltiriladi.

4. Ijtimoiy ta'sir va meros:

Tadqiqotda Shekspir va Navoiy asarlarining jamiyatga ta'siri va ularning jahon adabiyotidagi o'rni ham o'rganiladi. Bu bosqichda, asarlarning zamonaviy adabiyotga, drama san'atiga va umumiy badiiy merosga qo'shgan hissasi baholanadi. Tadqiqotda olingan natijalar metodologiya asosida aniq va tizimli tarzda tahlil qilinadi. Bu yondashuv Shekspir va Navoiy ijodining badiiy va falsafiy o'ziga xosligini chuqurroq anglashga imkon beradi.

Tahlil va natijalar:

Poetika va badiiy uslub taqqoslash

A) She'riy janr va shakl

Navoiy o'z ijodida fors-tojik adabiyotining an'alariga asoslangan gazal, masnaviy, qasida, ruboiy va boshqa janrlarda ijod qilgan. Uning "Xamsa" dostonlari turk adabiyotidagi birinchi to'liq xamsa bo'lib, epik she'riyatning yuksak namunalaridan sanaladi. Shekspir esa sonet janrini yuksak darajaga olib chiqqan. Uning 154 ta sonetdan iborat majmuasi dunyo adabiyotining eng sara lirik she'riy to'plamlaridan biridir.

B) Badiiy til va uslub

Navoiy asarlarida rang-barang tashbihlar, majoziy ifodalar, ramzlar keng qo'llaniladi. Uning she'riyati tasavvufiy ma'no va badiiy san'atlar bilan boyitilgan. Shekspir esa dramatik tasvir va obrazlarni jonlantirish san'atini rivojlantirdi. Uning tilida metaforalar, paradokslar va jonlantirish kabi usullar keng qo'llaniladi.

Alisher Navoiy asarlarida tashbih (o'xshatish) badiiy tasvir vositasi sifatida keng qo'llaniladi. U she'rlarida tabiat hodisalari, go'zallik, insoniy xislatlar va ilohiy sevgini tasvirlashda tashbihlardan mohirona foydalanadi. Quyida Navoiy asarlaridan olingan ba'zi tashbih misollarini keltiramiz:

1. Yorning go'zalligini tasvirlash

"Ko'zinga ko'rungay har lahza bo'yi,

Gul yuzli, gulshani shirin so'yi." [5.1]

Tashbih: Yorning yuzi gulga o'xshatilgan.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

Ma'no: Yorning husni gul kabi go'zal va nozik.

2. Ko'ngil holatini ifodalash

"Ko'nglum, bu gulshan ichra g'unchadur shikasta,"

"Bo'lmish havo raxiga gulshan bila hamohang." [5.2]

Tashbih: Ko'ngil bog' ichidagi g'unchaga o'xshatilgan.

Ma'no: Ko'ngil ezilgan va nozik, u hali to'liq ochilmagan g'uncha kabi.

3. Ishqning ta'siri

"Ko'nglumni eritsa ishqning o'ti,"

"Ko'z yoshi bo'lib, oqarim yana men." [5.3]

Tashbih: Ishq olovga o'xshatilgan.

Ma'no: Ishq qalbni erituvchi olovga o'xshaydi, sevuvchi esa o'sha olovda kuyib, ko'z yoshi kabi oqib ketadi.

4. Hijron alamini tasvirlash

"Hijron tunida oyday men ham qaro bo'ldim,"

"G'am buluti ichra oftob kabi so'ldim." [5.4]

Tashbih: Yor yo'qligi tunning qorong'uligi bilan taqqoslangan.

Ma'no: Yorning hijroni sho'irni tun kabi qora va quyosh kabi so'lg'in qilib qo'ydi.

5. Yorning so'zlarining shirasi

"So'zi gul, kulgusi rayhon, nafas gulob erur,"

"Bu husn ila ki, ul oy xud peshrav erur." [5.5]

Tashbih: Yorning so'zlari gul va reyhongaga, nafasi esa gulobga o'xshatilgan.

Ma'no: Yorning so'zlari shirin, hidi yoqimli va yoqimli ta'sirga ega.

6. Oshiqning ahvoli

"Sham' misol erib, sochsam ko'z yosh,

Suv bila yong'in aro qoldim oxir." [5.6]

Tashbih: Oshiq sham kabi eriyotganiga o'xshatilgan.

Ma'no: Yor muhabbati oshiqqa iztirob berib, uni sham kabi erishga majbur qiladi. Bu misollar Navoiy ijodida tashbih san'ati qanday nozik va mahorat bilan qo'llanilganini ko'rsatadi. Agar ma'lum bir mavzu bo'yicha ko'proq misollar kerak bo'lsa, aytishingiz mumkin.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

Uilyam Shekspir o‘z asarlarida tashbih (simile) va o‘xshatish (metaphor) san’atidan mohirona foydalangan. Quyida uning mashhur asarlaridan ba’zi tashbih va o‘xshatish misollarini keltiramiz:

1. Yorning go‘zalligini tasvirlash

"Shall I compare thee to a summer's day?
Thou art more lovely and more temperate."
(Sonnet 18) [7.1]

Tashbih: Yor yoz kuniga o‘xshatilgan.

Ma’no: Yor yoz kunidan ham go‘zal va yoqimli.

2. Muhabbat va rashk

"O, beware, my lord, of jealousy!
It is the green-eyed monster which doth mock
The meat it feeds on."
(Otello) [7.2]

O‘xshatish: Rashk “yashil ko‘zli yirtqich” (green-eyed monster) deb tasvirlangan.

Ma’no: Rashk inson qalbini yeb bitiradigan xavfli kuch.

3. Inson hayotining o‘tuvchanligi

"Life's but a walking shadow, a poor player
That struts and frets his hour upon the stage
And then is heard no more."
(Makbet) [7.3]

O‘xshatish: Hayot “yurib o‘tuvchi soya” va “sahnadagi aktyor”ga o‘xshatilgan.

Ma’no: Hayot o‘tkinchi va ma’nosiz, odamlar sahnaga chiqib, o‘z rolini o‘ynab, g‘oyib bo‘ladilar.

4. Xiyonat va yolg‘on

"Look like the innocent flower,
But be the serpent under it."
(Makbet) [7.4]

O‘xshatish: Kishi begunoh gulga o‘xshashi, ammo aslida ilon kabi bo‘lishi kerakligi aytilgan.

Ma’no: Tashqaridan go‘zal va begunoh ko‘ringan odam ich-ichidan hiylakor va xavfli bo‘lishi mumkin.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

5. Muhabbatning ta'siri

"Love is a smoke raised with the fume of sighs."

(Romeo va Juliyetta) [7.5]

O'xshatish: Muhabbat "o'ksinish tutunidan ko'tarilgan tutun"ga o'xshatilgan.

Ma'no: Muhabbat ehtiros va qayg'udan iborat.

6. Dushmanlik va shafqatsizlik

"As flies to wanton boys are we to th' gods;

They kill us for their sport." [7.6]

(Qirol Lir)

Tashbih: Odamlar xudolar uchun bolalar o'ynaydigan pashshalarga o'xshatilgan.

Ma'no: Taqdir va ilohiy kuchlar inson bilan shafqatsiz o'ynaydi.

Bu misollar Shekspir poetikasida tashbih va o'xshatishlarning qanchalik muhim o'rin tutishini ko'rsatadi. Va yana shuni aniq aytishimiz mumkinki, aynan Shekspir asarlaridagi o'xshatishlar ularning ta'sir doirasini va o'qishli bo'lishuda muhim rol o'ynaydi.

Asarlaridagi asosiy g'oyalarni taqqoslash

Har ikkala ijodkor ham inson tabiatining chuqur tahlilchisi bo'lib, hayot, o'lim, muhabbat, adolat va taqdir kabi mavzularni o'z asarlarida aks ettirgan.

a) Muhabbat falsafasi:

Navoiy muhabbatni ilohiy darajaga ko'tarib, uni ruhiy poklanish vositasi sifatida tasvirlagan.

Shekspir esa muhabbatni insoniy ehtiroslar, shubha va fojia bilan bog'langan holda yoritgan. Uning "Romeo va Juliyetta" tragediyasi – buni yaqqol tasdiqlovchi asar.

b) Adolat va taqdir:

Navoiy adolatni oliy qadriyat sifatida ko'rsatib, uni davlat boshqaruvi va insoniy munosabatlar asosida tushuntirgan.

Shekspir esa inson taqdiri va irodasining ziddiyati mavzusini yoritib, qahramonlarining fojiali tanlovlari orqali dramatik konflikt yaratgan. Fikrimizning inikosi sifatida shuni aytishimiz mumkinki, Shekspir va Navoiy adabiyotdagi buyuk siymolar bo'lib, ularning asarlari jahon madaniyatiga bebaho hissa qo'shgan. Navoiy Sharq mumtoz she'riyatining eng yuksak namunalarini yaratgan

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

bo'lsa, Shekspir dramatik san'at va lirik she'riyatda yangiliklar kiritgan. Ularning asarlari bugungi kunda ham insoniyatning ma'naviy dunyosini boyitishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Janr va poetik shakl jihatdan taqqoslash:

Alisher Navoiy o'z ijodida g'azal, qasida, masnaviy, ruboiy kabi Sharq she'riyati janrlaridan foydalangan. Ayniqsa, uning "Xamsa" dostonlari (Sab'ai Sayyor, Hayrat ul-abror, Farhod va Shirin, Layli va Majnun, Saddi Iskandariy) epik she'riyat namunasi sifatida katta e'tiborga molik. Shekspir esa asosan drama janrida ijod qilgan. U tragediya (Hamlet, Otello, Makbet, Qirol Lir), komediya (Yozning o'n ikki kechasi, Shakesar, Much Ado About Nothing) hamda tarixiy dramalar (Richard III, Genrix IV) yaratgan.

Ularning lirikasida ham o'xshashlik bor: Navoiy g'azallaridagi ishqiy va tasavvufiy falsafa Shekspirning sonetlaridagi insoniy ehtiroslar, sadoqat va vaqtning o'tuvchanligi haqidagi falsafiy qarashlarga yaqin turadi.

Shekspir va Navoiy poetikasining lingvopoetik xususiyatlari:

1. Badiiy tasvir vositalari va poetik til

Navoiy o'z she'riyatida metafora, ramziy ma'no va tashbihlarni ko'p qo'llagan. Uning poetikasi tasavvufiy ramzlar va Sharq falsafasi bilan boyitilgan. Masalan, g'azallarida bulbul va gul, yor va oshiq, shama va parvona obrazlari ko'p uchraydi.

Shekspir esa dramatik metaforalar ustasi bo'lib, uning asarlarida jonlantirish (personifikatsiya), paradoks va kinoya keng qo'llaniladi. U obrazlar psixologiyasini chuqur tahlil qilgan va inson ruhiyatidagi o'zgarishlarni nozik ifodalagan.

2. Poetik xususiyatlar

Metafora hamda tasavvufiy va ramziy ma'nolar:

Navoiy	Shekspir
Bulbul – gul, yor-oshiq	Yorug'lik-zulmat, qalqon-toj

Emotsional ifoda:

Navoiy	Shekspir
Ishqiy va ruhiy poklanish	Insoniy ehtiros va ichki konflikt

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

3. Shekspir va Navoiy poetikasining falsafiy jihatlar

Ikkala adib ham inson tabiatini chuqur tahlil qilgan. Ularning asarlarida quyidagi falsafiy qarashlar yaqqol ko‘rinadi:

4. Muhabbat va ishq falsafasi

Navoiy muhabbatni ilohiy ma‘rifat manbai deb biladi. Uning she‘rlarida yor sevgisi – bu aslida Alloh sevgisining ramzi bo‘lib, oshiqning ruhiy kamolotga erishish yo‘li sifatida talqin etiladi.

Shekspir muhabbatni inson qalbinin eng murakkab tuyg‘usi sifatida ko‘rsatadi. Uning asarlarida muhabbat fojiali kechinmalar, rashk va insoniy zaifliklar bilan bog‘liq. Romeo va Juliyetta tragediyasida muhabbat taqdir tomonidan boshqariladigan fojia sifatida tasvirlanadi.

5. Taqdir va erkinlik

Navoiy inson taqdiri va koinot tartibini tasavvufiy nuqtayi nazardan ko‘rib chiqadi. Uningcha, inson taqdiri ilohiy iroda bilan belgilanadi, biroq ma‘rifat va donishmandlik orqali haqiqiy yo‘lni topish mumkin.

Shekspir esa taqdir va inson irodasi o‘rtasidagi ziddiyatni o‘rganadi. Makbet va Hamlet tragediyalarida qahramonlar o‘z taqdirini o‘zgartirishga urinishadi, biroq ularning qaror va harakatlari kutilmagan fojiali oqibatlarga olib keladi.

6. Shekspir va Navoiy ijodining jamiyatga ta‘siri

Ikkala adib ham o‘z davrining adabiy merosiga ulkan hissa qo‘shgan. Navoiy turkiy adabiyotning rivojiga katta ta‘sir ko‘rsatib, o‘zbek tilining adabiy til sifatida shakllanishida asosiy rol o‘ynagan. Shekspir esa ingliz tilining boyishiga katta hissa qo‘shgan bo‘lib, uning dramatik san‘ati zamonaviy teatr va adabiyot rivojida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘ldi.

Yuqoridagi fikrlarni xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, Alisher Navoiy va Uilyam Shekspir ijodi o‘ziga xos badiiy uslub va falsafiy qarashlarga ega bo‘lsa-da, ularning poetikasida umumiy jihatlar ham mavjud. Har ikkisi inson tabiatini teran tahlil qilib, badiiy tasvir vositalari orqali ijodiy yuksaklikka erishgan. Navoiy tasavvufiy falsafaga asoslangan lirika va epik asarlari bilan turkiy adabiyotning asoschisi bo‘lsa, Shekspir o‘zining dramatik san‘ati orqali jahon adabiyotining eng buyuk dramaturglaridan biriga aylangan. Ularning ijodi bugungi kunda ham adabiy, falsafiy va lingvistik tahlillar uchun boy material bo‘lib xizmat qiladi.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

Xulosa:

Maqolada Alisher Navoiy va Uilyam Shekspir ijodini qiyosiy tahlil qilish orqali, ularning adabiyotdagi oʻrni, poetik uslublari va falsafiy qarashlari oʻrganilgan. Navoiy va Shekspir oʻz asarlarida inson tabiatining murakkab jihatlarini, muhabbat, adolat, taqdir va hayot falsafasi kabi mavzularni chuqur yoritgan. Maqolada ularning sheʼriy janrlaridagi farqlar, badiiy til va uslublardagi oʻxshashliklar, shuningdek, falsafiy qarashlaridagi umumiyliklar hamda farqlar tahlil qilinadi.

Shekspir va Navoiyni qiyoslab oʻrganish, nafaqat ularning ijodiy yondashuvlarining oʻxshashligini, balki har bir adibning oʻz madaniyati va tarixiy sharoitidan kelib chiqqan maxsus uslubini ham ochib beradi. Navoiy tasavvufiy va maʼnaviy qadriyatlar bilan boyitilgan sheʼriyatni yaratgan boʻlsa, Shekspir dramatik sanʼatda inson ruhiyatining chuqur qirralarini tasvirlagan. Maqola, ularning asarlarining janr, poetik shakl, badiiy vositalar va falsafiy gʻoyalar nuqtai nazaridan taqqoslanishini taqdim etadi, bu esa oʻquvchiga ularning ijodiga yangicha qarashni taqdim etadi.

Xulosa qilib aytganda, Shekspir va Navoiy ijodi bugungi kunda ham jahon adabiyotiga bebaho hissa qoʻshib, ilmiy va badiiy tahlillar uchun muhim manba boʻlib xizmat qiladi. Undan tashqari Alisher Navoiy va Uilyam Shekspir ijodining oʻxshash va farqli jihatlarini chuqur tahlil qilingan. Ikkala adib ham inson ruhiyatining murakkabliklarini, muhabbat, adolat, taqdir kabi abadiy mavzularni oʻz asarlarida aks ettirgan. Navoiy va Shekspirning poetik uslubi, badiiy tasvir vositalari va falsafiy qarashlari oʻz davrining eng yuksak namunalari sifatida qiyoslanadi. Navoiy, Sharq adabiyotining buyuk namoyandasi sifatida tasavvufiy va maʼnaviy qarashlarni oʻz asarlarida yoritgan boʻlsa, Shekspir esa Gʻarb adabiyotining poydevorlarini yaratgan. Ularning asarlaridagi oʻxshashliklar, masalan, muhabbat va taqdir haqidagi falsafiy gʻoyalar, odam ruhiyatining murakkab jihatlarini tasvirlashdagi oʻxshash yondashuvlar, ularning ijodidagi asosiy mavzulardir.

Biroq, har ikkala adibning uslubi va yondashuvi madaniyatlar va tarixiy sharoitlarga bogʻliq holda farq qiladi. Navoiy sheʼriyatida koʻproq tasavvufiy obrazlar va ilohiy sevgiga urgʻu berilgan boʻlsa, Shekspir drama sanʼati orqali

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

insonning ehtirolari, tanlovi va qarorlarining fojiali oqibatlarini ko'rsatadi. Maqoladan kelib chiqadigan asosiy xulosa shuki, Shekspir va Navoiy adabiy meroslari jahon adabiyotining ajralmas qismiga aylangan va ularning asarlari har doim yangi talqin va tahlil uchun boy materialni taqdim etadi. Ularning ijodi, bugungi kunda ham insoniyatni ma'naviy boyitishda va adabiy taraqqiyotda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Faruqi, Shamsur Rahman. The Idea of Shakespeare in the Poetry of Nizami and Rumi. Hindiston:Oxford University Press
2. Said, Edward.Culture and Imperialism- Nyu-York:Vintage Books,1993
3. Arberri,A.J.The Rubaiyat of Omar Khayyam.-London:Allen&Unwin, 1959
4. Al-Qushayri,Muhammad bin Ja'far.Risalat al-Qushayri. Qohira : Dar al-Fikr
5. Alisher navoiy Xamsa _ Toshkent:G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti
6. Alisher Navoiy G'azallar to'plami-Toshkent : Fan va texnologiya nashriyoti
7. Shakespeare,William. The Complete Works of William Shakespeare – London: Wordsworth Editions, 1996.